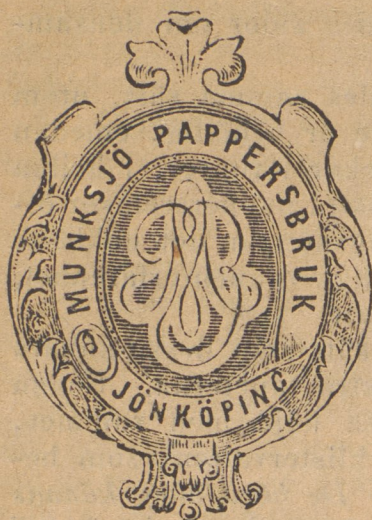

Underrättelser om användningen af
Papp i långa banor

tillverkad vid

Munksjö Pappersbruk

i Jönköping.

Pappsorterna utgöras af
Förhydningspapp, otjärad, för förhydning af väggar i bo-
ningsrum.

Förhydningspapp, tjärad, för yttre väggförhydning (mellan
brädfodringen och väggen).

Asfaltpapp för taktäckning och i allmänhet till skydd mot
väta, fukt och röta.

A. Förhydningspapp.

1. **Väggförhydning.** Till osvikligt förekommande af drag anbrin-
gas denna papp antingen invändigt, eller ock på väggarnes utsidor
mellan timret och brädfodringen.

Vid utvändig förhydning fastnubbas långsidornas kant i timmerstoc-
karnes midt, så att den ena pappbanans kant faller 1 à 2 tum öf-

tjärad papp (hvertill en särskilt sort tillverkas för billigare pris), åt-
minstone på de ställen af väggen, der väta lätt intränger (t. ex. vid
fönsterfodren).

Kyla och drag från trossbottnar i trähus hafva sin orsak antingen
i otäta fogningar mellan timmerstockarne eller ock deri, att golfbjel-
karnes ändrar sticka ut genom väggarne. I dessa fall är nödigt att
med pappbanor bekläda väggarnes utsidor till så stor del som på

1864

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2022

National Library
of Sweden

Underrättelser om användningen af
Papp i långa banor

tillverkad vid

Munksjö Pappersbruk

i Jönköping.

Pappsorterna utgöras af
Förhydningspapp, otjärad, för förhydning af väggar i bo-
ningsrum.

Förhydningspapp, tjärad, för yttre väggförhydning (mellan
brädfodringen och väggen).

Asfaltpapp för taktäckning och i allmänhet till skydd mot
väta, fukt och röta.

A. Förhydningspapp.

1. **Väggförhydning.** Till osvikligt förekommande af drag anbrin-
gas denna papp antingen invändigt, eller ock på väggarnes utsidor
mellan timret och brädfodringen.

Vid utvändig förhydning fastnubbas långsidornas kant i timmerstoc-
karnes midt, så att den ena pappbanans kant faller 1 à 2 tum öf-
ver den andras. Säkrare mot drag är likväl att omböja långsidornas
kanter till falsar, som instickas i hvarandra, hvarefter nubben slås
genom falsen. Såvida ändamålet att förekomma drag fullkomligt
skall vinnas, är härvid tillika nödigt att pappen räcker framom fön-
sterkarmarnes dagkanter, och renskäres först sedan fodren påspikats.

Är man säker att brädfodringen blir fullkomligt tät, så kan till
yttre förhydning tryggt begagnas samma slags papp som till invän-
dig förhydning. Annars är rådligt att till yttre förhydning använda
tjärad papp (hvertill en särskilt sort tillverkas för billigare pris), åt-
minstone på de ställen af väggen, der väta lätt intränger (t. ex. vid
fönsterfodren).

Kyla och drag från trossbottnar i trähus hafva sin orsak antingen
i otäta fogningar mellan timmerstockarne eller ock deri, att golfbjel-
karnes ändar sticka ut genom väggarne. I dessa fall är nödigt att
med pappbanor bekläda väggarnes utsidor till så stor del som på

insidan motsvaras af trossbottnen och de på ömse sidor om densamma befintliga fogar mellan timmerstockarne.

Vid invändig förhydning kan förfaras på alldeles samma sätt, utom hvad beträffar pappens falsning, som här icke är behöflig, emedan befarad otäthet i skarfvarne (till följd af sprickor i timret, i hvilka spikarne ej tagit väl fast) afhjelpes med att klistra pappersremсор öfver dessa skarfvar. Men ehuru detta förhydningssätt är det enklaste och kan utföras af hvem som helst, är det, enligt vunnen erfarenhet, både för utseende och varaktighet ännu bättre att

spänna pappbanorna på väggarne, på samma sätt som dessa annars spännas med papper, för att sedan derpå klistra tapeterna. Sedan nemligen pappbanorna blifvit afskurna till lika höjd med rummet, fuktas de först lindrigt och jemnt med sådant klistervatten, som begagnas vid anfuktning af vanligt spännpapper. *De böra blott kännas lindrigt däfna, och denna grad af fuktighet bör äfven hafva inträngt i pappens inre, så att pappen är böjlig.* För att fuktigheten skall jemnt draga sig in i pappen, läggas de fuktade banorna ofvanpå hvarandra under 8 å 10 timmar. Derefter fastnubbas pappbanorna med sina ändar på väggen tätt invid taket och golfvet, med långsidorna 2 tum öfver hvarandra, bildande skarfvar, som med starkt klistre förenas och under torkningen sammanhållas med häftspikar, hvilka borttagas sedan förhydningen torkat. Vill man förvissa sig om att skarfvarne icke bli synliga utanpå tapeten, så böra de icke allenast vara sammanspetsade, utan äfven öfverspännas med en spännpappersremsa. Förhydningspappen måste äfven här gå framom fönster- och dörrkarmarnes dagkanter samt renskäras först redan fodren påspikats. Då pappen måste långsamt torka, så akte man densamma under tiden för starkt luftdrag genom dörrar och fönster. När den torkat blir den spänd och slät. Först då klistras tapeten derpå. Till sådan förhydning är den med halm blandade pappen den enda lämpliga.

Fördelarne af detta förhydningssätt äro att den spända pappen, medan den utehåller drag, tillika ger styrka och varaktighet åt tapeten, samt att samma väggbeklädnad lätt kan omspännas, i fall väggarnes sjunkning framdeles skulle det erfordra.

Erfarenheten har visat att detta sätt att anbringa pappförhydning i längden blir billigare än vanlig spänning med papper, emedan om-tapetsering icke behöfver ske så snart, som i fall spännpapper begagnats till underlag för tapeten.

Väggar mellan eldrum erfordra icke förhydning.

2. **Golfförhydning** (under mattan). Dervid böra pappbanornas kanter sammanspetsas, så att inga höga valkar uppstå, som nöta mattorna. Sedan pappen blifvit inpassad på golfvet, öfverstänkes den med vatten, men blott så mycket, att den blir däfven, då alla bucklor utjemnas och den lägger sig tätt efter golfvet. Om äfven efter mattornas påläggning dylika bucklor förmärkas, så försvinna de om mattan fuktas på det buckliga stället och får sakta torka.

Vanlig förhydningspapper för dammet, är ovillkorlig förhydning.

3. Förhydning af pappen spikas helsa samt uppvikes på alla fasthållas mot den mest förhydningen aktas.

Lyckade försök ha spänna tak i boningsbottnen, så att mella

Ehuru invändig förhydning betalar sig endast för större förmåga att q-lad (t. ex. arbetaren i lilla bostad) anse detta fall kan förhydningspappen kring fönstret draget kommer. Så bli mycket verksamma icke äro allt

Med lösa pappbanor och förvaras till hvar man drag och kyla garnes panel, samt kan en från taket nå från dörren eller mö

Kostnaden för fullt kring 12-15 Rdr. göras fullkomligt dräner, som begagnat. Bruk emottagit skrif att kostnaden för värdt bränsle. En förhydning af ett hufvud 10 Rdr 40 öre för hv jag då icke köpt de slippa frysa under en bota de krämpor, som

Nödvändigheten af värd redan några års erfarenhet t. ex. i Jönköping. Munksjö papp användes mindre att ikläda sig de byra för lägenheter som

4. Förhydningspapper

Vanlig förhydningspapp, såsom mera tät och mindre emottaglig för dammet, är ovilkorligen bättre än grå lumppapp till denna slags förhydning.

3. Förhydning af trossbottnar sker närmast under golfplankorna: pappen spikas helst längs efter golfsparrarne och ofvanpå desamma samt uppvikes på alla sidor i vinkel mot väggarne, så att den kan fasthållas mot dem medelst golfisterna. Vid golfvets påläggning måste förhydningen aktas så att ej hål stötas i densamma.

Lyckade försök ha gjorts att med förhydningspapp i långa banor spanna tak i boningsrum omedelbart nedanför mellanskäret till trossbotten, så att mellantak af bräder besparats.

Ehuru invändig förhydning fås till ett så billigt pris, att den snart betalar sig endast genom det bränsle, som besparas medelst rummets större förmåga att qvarhålla värmen, så torde likväl mången obemedlad (t. ex. arbetaren, som ofta har att bekläda tre hela väggar af sin lilla bostad) anse utgiften allt för betydlig att göra på en gång. I detta fall kan förhydningen inskränkas till rummets hörn och omgifningarne kring fönster och dörrar, från hvilka vanligen det mesta draget kommer. Sådan förhydning fästes medelst spikning och kan bli mycket verksam om trossbotten är lagd med omsorg och väggarne icke äro allt för vårdslöst upptimrade.

Med lösa pappbanor, hvilka under den varmare årstiden nedtagas och förvaras till begagnande under många följande vintrar, afstänger man drag och kyla från vissa delar af väggen, såsom på fönsterväggarnes panel, samt bakom soffor och sängar, och dylikt. I sjakrum kan en från taket nedhängande pappbana bilda ett skydd mot draget från dörren eller mot dagsljuset.

Kostnaden för fullständig förhydning af ett medelstort rum är omkring 12—15 Rdr. En arbetarbostad kan, med delvis förhydning, göras fullkomligt dragfri för halfva denna kostnad. Från flere personer, som begagnat papp till väggförhydning, har Munksjö Pappersbruk emottagit skrivelser, som alla öfverensstämman i den uppgiften, att kostnaden för väggförhydning snart återbelalar sig genom besparadt bränsle. En brefskrifvare, som uppger, att kostnaden för förhydning af ett hus med 12 rum af 10½ fots medelhöjd uppgått till 10 Rdr 40 öre för hvarje rum, tillägger: "Till hvilket ringa pris har jag då icke köpt den oskattbara fördelen af att jemte de mina få slippa frysa under ena hälften af året och använda den andra till att bota de krämpor, som blåst in på oss genom otäta väggar."

Nödvändigheten af väggförhydning inses numera så allmänt i de orter, der redan några års erfarenhet hunnit bevisa pappens förträffliga egenskaper, att t. ex. i Jönköping intet boningshus nybygges eller repareras, utan att Munksjö papp användes till väggförhydning. Husegare tveka så mycket mindre att ikläda sig denna kostnad, som hyresgäster villigt betala en högre hyra för lägenheter som blifvit sålunda ombonade.

4. Förhydningspapp användes dessutom till flere ändamål, såsom

att döfva ljudet mellan tvenne våningar eller från machineriers rörelse-
utvexlingar (kugghjulen omgifvas med skåp af bräder, hvilkas in-
sidor fodras med förhydningspapp). Till omklädnad på ångpannor och
ångrör, för att bibehålla värmet i dessa, är denna papp lika verksam,
men långt varaktigare än den vanligen begagnade hårfilten. För des-
sa ändamål är den grå lumpappen bättre än den, hvars massa är
blandad med halm.

En af Munksjö Pappersbruk i Jönköping utgifven särskilt brochyr om sättet att an-
vända förhydningspapp i långa banor, mot drag och fukt, expedieras från nämnda Bruk
eller från Hr L. J. Hiertas kontor i Stockholm, på requisition, åtföljd af 2 frimärken å
12 öre. En kortare beskrifning är inlagd i hvarje rulle af ofvannämnda pappsorter.

B. Asfaltpapp.

Rekommenderas till användning endast i det fall, att föreskrifterna
om takläggningen noggrannt iakttagas. De kunna sammanfattas i föl-
jande:

1. Takresningen högst en fjerdedel af husets bredd.
2. Takstolarne ställda på högst 3 fot 2 tum afstånd och väl kon-
struerade, så att de icke sätta sig. (De kunna dock vara vida klenare
än takstolar, som uppbära tyngre taktäckningsämne).
3. En slät botten af plöjda bräder.
4. Pappens försigtiga behandling under täckningen.
5. Takets underhåll med tjärstrykning och sandning.

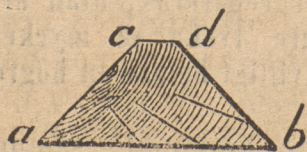
Följas dessa föreskrifter, så uppkommer ett fullkomligen vattentätt
tak, som varar i mansåldrar.

Munksjö Bruk erbjuder sig tillhandagå med vidare upplysningar än
dem, som meddelas här nedan.

Asfaltpappens stora format, som låter den sträckas utes efter det
längsta tak i ett helt stycke (af 1000 kvadrattums täckyta eller mer,
om så skulle påfordras), medgifver

Ett förbättrade täckningssätt, som skiljer sig från det gamla, (hvilket
skedde med ark af blott 1 kvadrattums täckyta) derutinnan att tjär-
pappen får sammanhänga i hela stycken från takåsen till takfoten och
icke spikas i takbräderna, utan fästes med långsidorna på trekantiga
lister, som, löpande i samma riktning, spikas vid takbräderna på ett

Fig. 1.

afstånd från hvarandra af högst 3 fot 2 verktum.
Dessa lister få i tvär-genomskärning den form,
vidstående Fig. 1 visar, hvars plan *a b* (af 3
tums bredd) hvilar på takbräderna. Listens höjd
mellan *a b* och *c d* $1\frac{1}{4}$ tum. Ytterst på gafflar-
ne spikas lister af tvär-genomskärning enligt

Fig. 2. Fig. 2.
dan e
på
med
såsom
ler p
3-kant-listen, som
botten b. Täckrem
redt af starkt inkom

Pappbanorna e
så att de utfylla v
mellan takytan och 3
listen, och böra lö
upp till ryggen af de

När en pappbana
ven, komma längs e
Listerna mötas stu
verböjda pappbanan,
samt inslagna spikar.

Vid första torra vä
komligt torr, strykes
eller trä-tjära, 20 sk
med strid och torr
som hvarken är svår
vill lossna och affalla;
varaktighet och ogenom
lagret, sålunda underhå
Taktäckarne måste l
da pappen.

Den nu i korthet anty
chyr utförligt beskrifna
framför den förut här i
pen icke kan sönderslita
(af fukt) eller sammandr

Fig. 2.

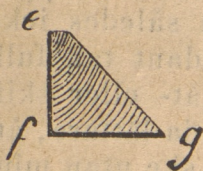
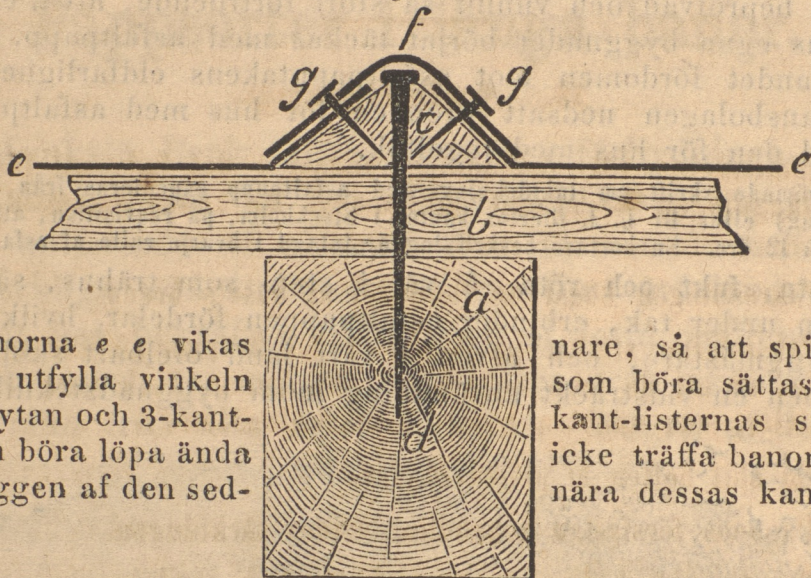

Fig. 2, hvars plan *f g* ligger på takbräderna, med sidan *e f* utåtvänd och med spetsen *g* inåt taket. De på listernas ryggar mötande pappbanorna öfvertäckas med i listerna fastspikade remsor af 4 tums bredd, såsom synes på nedantående Fig. 3, der *e e* föreställer pappbanorna, *f* täckremsan och *g g* spikarne. *c* är 3-kant-listen, som af spiken *d* är fästad i takstolen *a* genom brädbotten *b*. Täckremsornas undersidor strykas med ett pappkitt, beredt af starkt inkokt stenkoltstjära.

Fig. 3.

Pappbanorna *e e* vikas så att de utfylla vinkeln mellan takytan och 3-kant-listen, och böra löpa ända upp till ryggen af den sed-

nare, så att spikarne *g g*, som böra sättas midt i 3-kant-listernas sidoplaner, icke träffa banorna allt för nära dessas kant.

När en pappbana skarvas, så bör den spikrad, som fäster skarven, komma längs efter midten af en takbräda.

Listerna mötas stumt på takåsen, der de öfvertäckas med den öfverböjda pappbanan, hvars dervid uppkomna veck fästas med varsamst inslagna spikar.

Vid första torra väder efter täckningen och sedan pappen är fullkomligt torr, strykes taket med het kalktjära (100 skålp. stenkols- eller trä-tjära, 20 skålp. släckt fin kalk, 5 skålp. harts) och beströs med strid och torr sand innan tjäran stelnar. Denna behandling, som hvarken är svår eller dyr, förnyas när man finner att sanden vill lossna och affalla; att detta iakttages är högst viktigt för takets varaktighet och ogenomtränglighet för väta, emedan sand- och tjärslagret, sålunda underhållet, innan kort hårdnar till likhet med sten.

Taktäckarne måste ha oljade sockor på fötterna för att icke skada pappen.

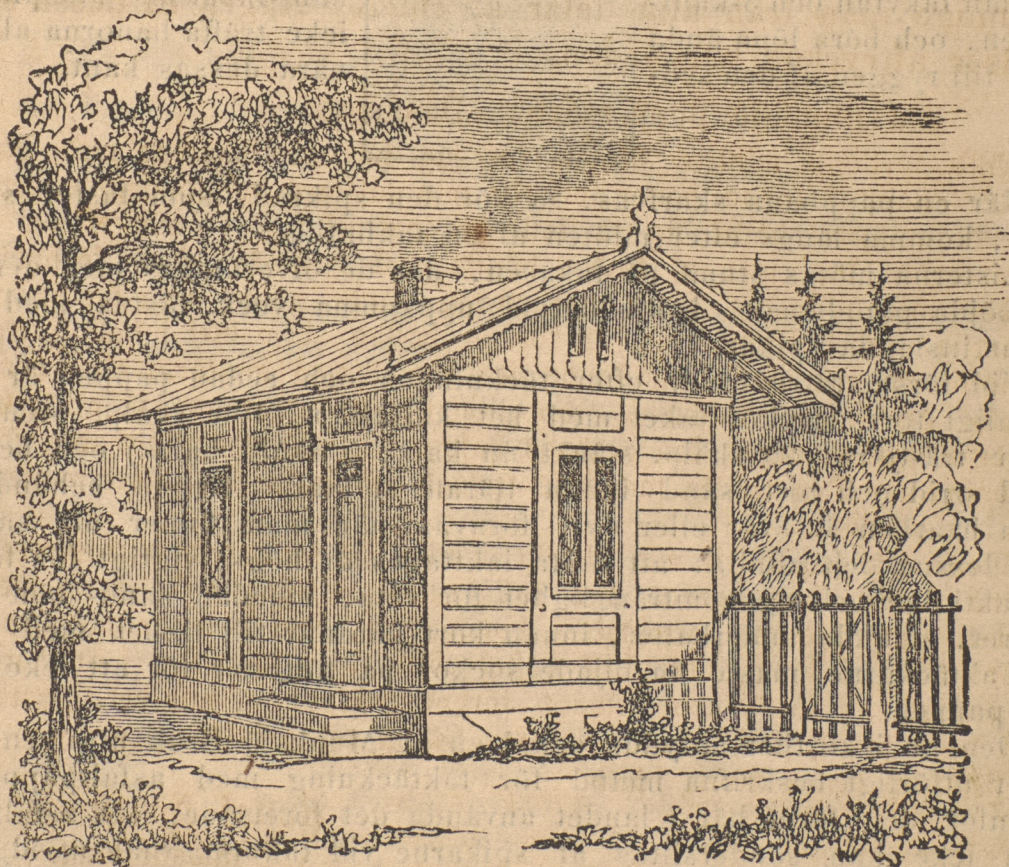
Den nu i korthet antydda och i en af Munksjö Bruk utgifven brochyr utförligt beskrifna metod för taktäckning med asfaltapp, har framför den förut här i landet använda det företräde, att asfaltapp-pen icke kan sönderslitas af spikarne vid takbrädernas utvidgning (af fukt) eller sammandragning (af torka), emedan pappen i dem icke

har sitt fäste. Regn- och snövattnet möter ej heller under afloppet utför taket några spikhufvuden eller sömmar och kan således icke tränga sig in till brädbotten. Derigenom blir ett sådant tak fullkomligt så droppfritt, som det många gånger dyrare plåt- eller skiffertaket. Täckningsarbetet blir, efter det nya sättet, vida lättare, åtgången af spik är betydligt mindre, reparationer kunna ske utan minsta svårighet och taket får ett utseende, som i prydlighet icke uppnås af något annat taktäckningsämne, icke ens den engelska skiffern.

Ändamålsenligheten och varaktigheten af asfaltpapptak, som anlagts efter denna metod, har i andra länder blifvit genom mångårig erfarenhet bepröfvad och vunnit så stort förtroende, att t. ex. i Preussen statens egna byggnader börjat täckas med asfaltpapp. Derjemte har i utlandet fördomen mot asfaltpapptakens eldfarlighet så vikit, att assurancesbolagen nedsatt premien för hus med asfaltpapptak till likhet med den för hus med tegeltak.

Ofvannämnde skrift om taktäckning med asfaltpapp expedieras från Munksjö Bruk (Jönköping) eller Hr L. J. Hiertas kontor i Stockholm, på requisition, åtföljd af 2 frimärken à 12 öre. En kortare beskrifning är inlagd i hvarje rulle af asfaltpappen.

Mot väta, fukt och röta så väl i sten- som trähus, så väl i fria luften som under tak, erbjuder asfaltpappen fördelar, hvilka inses af hvarje byggmästare, och äfven i vårt land ofelbart skola förskaffa asfaltpappen en vidsträckt användning inom byggnadstekniken.

C. WEIDENHAYN SC.

Portstuga vid Jönköpings Tändsticksfabrik täckt med Munksjö Bruks Asfaltpapp.

Munksjö
Papp

När Munksjö I
ningsmaterial, ha
na dem omfattad
såsom verkliga n
erfarenhet har be
kunna återopas
kunnige män från
velser aftryckas

Till Munksjö

Mid förlidna vin
Bruts Papp i långa
gående wintern håll
som bodde der, war
stredde medan kölden
ofantlig fördel förh
dragfri och mer wärm
bräfor och således i
stade bränsleåtgången
hydningen. Den tal
rit den allra bästa.
Detta har jag ansett
mana andra, som drag
medel mot köld och ot
Nödvändig i hvarje de
hög wigt; th för honom
och hans familj skall lefva
Ulfstorp den 1 April

Intyg om nyttan

af

Munksjö Pappers-Bruks Pappersorter i långa banor.

När Munksjö Bruk införde sitt nya förhållnings- och täckningsmaterial, hade det den tillfredsställelsen att genast finna dem omfattade af allmänhetens förtroende och bedömda såsom verkliga nödvändighetsartiklar för vårt land. Två års erfarenhet har bekräftat riktigheten af detta omdöme, hvarom kunna åberopas en mängd skrivelser från aktade och sakkunnige män från alla delar af riket. Några af dessa skrivelser aftryckas här nedan.

Till Munksjö Pappersbruk. Jönköping.

Wid förlidna winters början lät jag här på Ulfstorp med Munksjö Bruks Papp i långa banor förhyda min rättares bostad, som under föregående wintern hållit sig så kall, att watten frös i ämbaret, och folket, som bodde der, war af köld i högsta grad hemfökt. Som förhållningen skedde medan kölden ännu war sträng, kunde genast wisa sig af hwilken ofantlig fördel förhållning är för en bostad; den blef i hast fullkomligt dragfri och mer värmebehållande efter **en** eldning än förut efter **tre** wedbräsor och således i samma proportion bränslebesparande, så att den minskade bränsleåtgången kan antagas hafwa fullt ut ersatt kostnaden för förhållningen. Den talrika familjens trefnad och helsa har under wintern varit den allrabästa.

Detta har jag ansett mig pliktig nämna för att genom mitt exempel uppmåna andra, som dragas med kalla rum, att tillägna sig ett så werksamt medel mot köld och otrefnad i boningsrum, som förhållningspappen är. Nödvändig i hwarje dragfull bostad, blir den i synnerhet i arbetarens af hög wigt; ty för honom bewarar förhållningspappen just det, hwaraf han och hans familj skall lefwa, nemligen helsan och arbetskraften.

Ulfstorp den 1 April 1863.

Gustaf Hjertström,
Särabshöfding.

Till Munksjö Pappersbruks Kontor.

Uppfordrad att afgifwa mitt utlåtande öfwer Munksjö Pappersbruks Förhydnings- och taktäkningspapp i långa banor, af hwilka fabrikater jag begagnat mig för de nybyggnader och reparationer mig uppdragits under de senaste 2 åren, får jag förklara, att

Asfaltpapp såsom taktäkningsämne wisat sig både luft- och wattendät samt att alla de tak, jag dermed låtit täcka, utan ringaste skada motstått de orkaner, som rasade här under förliden höst. Detta war till och med för hållandet med taket på ett öppet skjul, som, ehuru fullständigt pappbelagdt, dock icke war mer än till hälften försedt med betäckningskappor, när orkanen den 22 sistlidne December utbröt. Detta synes wara det mest tillfyllstgörande prof på Asfaltpappens styrka. Jag har wid alla taktäkningsarbeten tillämpat Munksjö Bruks taktäkningsmetod (på lister), hwilken jag måste gifwa företräde framför hwarje annat sätt, då pappen efter nämnde metod icke skadas af bottenbrädernas fastning och taket derigenom får ett särdeles wacker utseende. Pappen låter ypperligt behandla sig på takets alla vinklar och brätt.

Widare anser jag sådan papp wara ett godt skyddsmedel mot fuktighet och röta, hwarföre jag användt densamma på de delar af byggnader som dertill warit utsatta.

Swad slutligen beträffar **Förhydningspapp i långa banor**, så har jag funnit den wara det både billigaste och werksamaste medel jag känner att göra boningsrum warma och dragfria. Jag har under detta år användt stora partier af detta fabrikat (i förra Assemblébolagets hus härstädes har jag dermed spant väggar med en sammanräknad yta af 20,000 quadratfot) och kommer att anbefalla användningen deraf hos alla, som hädanefter behaga lemna mig förtroende af nybyggnader eller reparationer.

Jönköping den 5 Januari 1864.

W. Witting,
Stadsbyggmästare.

Till Munksjö Bruk.

Sistlidne sommar försåg jag mitt hus här på Förstaden med tjärpapp i långa banor, hwilken anbragtes mellan brädfodringen och wäggen. Detta skedde för att bättre qwarhålla värmen i de under vinterkölden mycket kalla rummen. Och jag har wunnit min affigt till min egen och mina hyresgästers stora belåtenhet.

Jönköping den 13 Januari 1864.

Anders Pettersson.

Till Munksjö Pappersbruk.

Då jag härmed går att beswara Brukets förfrågan om werkan af den förhydning, som jag under sommaren 1862 verkställde i mitt hus här i staden medelst Munksjö Bruks Papp i långa banor, så kan jag icke annat

in förlara mig på det h
Den är så fullkomlig, att
gata mot Wettern, håller
lidne vinter icke behöfver
långvarigt kroniskt lidande
ämnar under den nu rådande
på ett så tillfredsställande
en orsak till mitt och min
allmän förtroende här i
Jag har dertill förut
hwilka hella och hufvud
Pappen bör spännas
väggar upphöjdt att
måtte erhålla af den
lamväggarne.
Jönköping den 10 J

Till Munksjö
Jag har befunnit
frågan om huru jag
papp i långa banor
det mig ett nöje att
och att oaktadt de
ger mig anledning att
tafet genom des
hjelp af större plåtb
de tak ämnar mycket
werklösa; och då
af billigt wärk, torde
ligare än tegeltak, ämn
tegel, hwilket här ej
Jag har användt
således wäl deraf
bringad, hafwa rummen
elka twenne gånger om
således fullt skäl att
jag har nöjet meddela ti
Bratteborg den 1 Feb

Munksjö Bruks
Det är med mycket nöje
fäst i boningshuset härstä

än förklara mig på det högsta belåten med den effekt förhållningen gjort. Den är så fullkomlig, att min våning, som dock är belågen i hörnet af en gata mot Wetteren, håller värmen qwar så länge, att rummen under sistlidne vinter icke behöfde eldas dagligen, oaktadt jag genom ett swårt och långvarigt kroniskt lidande war högst känslig för köld och drag; samt att äfwen under den nu rådande stränga kölden förhållningen hållit profwet på ett så tillfredsställande sätt, att jag kan anse de dragfria rummen wara en orsak till mitt och min familjs wälbefinnande under närwarande tid af allmän sjuklighet här i staden.

Jag har derföre skäl rekommendera detta förhållningsämne hos alla, för hwilka helsa och huslig trefnad äro dyrbara.

Pappen bör **spännas** på wäggarne, i synnerhet i gamla hus, hwilkas wäggar upphört att sätta sig. I anseende till den waraktighet tapeterna måste erhålla af den fasta pappen, har jag med sådan äfwen beklädt mel-lanwäggarne.

Jönköping den 10 Januari 1864.

A. Carlsson,
Fabrikör.

Till Munksjö Bruks Kontor.

Jag har bekommit Brufets skrifwelse af den 28 förra månaden, med förfrågan om huru jag funnit det tak jag sistlidne war täckte med Asfalt-papp i långa banor, med mina egna wid Bruket inlärda arbetare; och är det mig ett nöje att till swar derå meddela, att taket är fullkomligt tätt och att oaktadt de swåra stormarne det ligger slätt och orubbadt, och detta ger mig anledning att antaga det täckningen äfwen är waraktig, och då taket genom de brytningar ej kunnat med andra ämnen täckas utan tillhjälp af större plåtbeslag, får jag äfwen nämna, att jag anser ifrågawarande tak äfwen mycket billiga, enär kostnaderna för plåtbeslaget blifwa öfwerflödiga; och då härtill kommer, att underlaget för pappen kan göras af billigt virke, torde det ej wara för mycket sagdt, att dessa tak bli billigare än tegeltak, äfwen på de orter, der god tillgång finnes på dugligt tegel, hwilket här ej är förhållandet.

Jag har använt förhållningspapp i fem rum, och har jag funnit mig särdeles wäl deraf; ty oaktadt ej någon yttre beklädning är på huset anbringad, hafwa rummen warit så warma, att högst sällan det warit nödigt elda twenne gånger om dagen, och något drag kan ej upptäckas. Jag har således fullt skäl att wara belåten med ofwannämnda papp; hwilket allt jag har nöjet meddela till swar å eder skrifwelse.

Bratteborg den 1 Februari 1864.

J. B. v. Seth.

Munksjö Bruks Kontor i Jönköping.

Det är med mycket nöje, som jag får meddela, att den förhållning, som skett i boningshuset härstädes, fullkomligt uppfyllt ändamålet. Före för-

hydnungen woro wäggarne högst otåta: den slitigaste eldning wille så litet förflå att i wattenkaraffinen på bordet midt inne i salen en isskorpa bildades när kölden ute war 10 grader. **Efter** förhydnungen har **en** brasa om dagen warit tillräcklig att meddela rummen en behaglig värme.

Den werkan jag sålunda erfor af boningshusets förhydning föranledde mig att äfwen använda **Er** papp till beklädnad af wäggarne i ett höns-
hus, som derigenom blifwit alldeles dragfritt. Uppsättning af kakelugn har blifwit öfwerflödig, emedan hönsen, till ett antal af mer än 100 stycken, alla hållit sig friska och frya. Äfwen när den yttre kölden nedgått till 16 a 20 grader, har, medelst förhydnungen, luften i höns huset kunnat hållas så tempererad, att hönsen tidigare än wanligt börjat warpa.

Sådan papp kommer att användas på wäggarne i den här wid Skogs-
skolan tillämnade anstalten för klängning af skogsfrön. Den skall täckas med Brufets Asfaltpapp i långa banor.

Råslätt den 15 Februari 1864.

H. Gadamer,
Jägmästare.

Föreståndare för Jönköpings läns Skogsskola.

Munksjö Bruk. Jönköping.

Wid begagnandet af Munksjö Bruks förhydningspapp i långa banor har jag haft den fägnessamma erfarenhet att, ehuru använda på annat än wanligt sätt, nemligen till yttre beklädnad af 2:ne på en öppen wind fristående rum, hwilka bilda en frontespice och således ej kunna beklädas på mer än 3 sidor, hafwa dessa rum, hwilka förut woro långt ifrån warma och dragfria, under denna, wißt ej falla, men så mycket stormigare winter, genom förhydningspappen wisat sig wara i allo motsvarande ändamålet, nemligen att skydda mot drag och fuktighet, så att jag för min del ej kan underlåta att på det högsta rekommendera Munksjö förhydningspapp i långa banor som ett särdeles godt skydd mot drag och blåst samt äfwen just derigenom wedbesparande.

Hernösand och Bondsjö den 18 Februari 1864.

Carl Dellswik,
Kongl. Lif-Medikus.

Till Munksjö Bruks Kontor. Jönköping.

— — — — —
Af Brufets tillverkningar har jag hittills endast använt förhydnings-
papp, som jag funnit på ett utmärkt sätt motswara mitt dermed affsedda
ändamål, att göra bostäder för arbetare warma och dragfria.

Carlskoga Walåsen den 19 Februari 1864.

B. J. v. Hofsten.

Till Munksjö Papp
På begäran meddelas
diga reparationer å Ber
stad på en höjd och
immediat blifwit beklädd
hydningspapp, som af
nom att göra rummen
Berjö den 19 Februari

Munksjö Papp
Anmodad meddela
och Pärpapp i långa
användt för jag med
nats till infodring af
hus för arbetare, som
för Begyppfordringen
rummen warma och
Konstregla iäntes för
ändrad och alldeles
Konstgången är ledd
Bolaget har deri
Lit. Fabrikat; och
samma gång önska
Fällisfad och Pers

Munksjö Papp
Som Bruket har fö
den war upplagda pap
rätta, att detsamma
kan inrymma mitt be
i ringaste mån lidit af
lig skada på mina tegel
Jönköping den 24 Febr

Till Munksjö Pappersbruk. Jönköping.

På begäran meddelas att vid den sommaren 1863 verkställda fullständiga reparation å **Verjö Biskopsgård Strabo**, belägen utom Verjö stad på en höjd och således mycket utsatt för windarne, hafwa wäggarne inwändigt blifwit beklädda med Munksjö Pappersbrucks wälfärdiga **Förhydningspapp**, som äfwen härstädes wisat sig fullt ändamålsenligt genom att göra rummen warma och dragfria.

Verjö den 19 Februari 1864.

Lars Gust. Rydén,
Consistorie-Notarie.

Munksjö Pappersbrucks Kontor. Jönköping.

Anmodad meddela utlåtande öfwer beskaffenheten af det Förhydnings- och Tjärpapp i långa banor af Tit. tillverkning, hwilket härstädes blifwit användt. får jag med nöje upplysa, att Förhydningspappen, som begagnats till infodring af tak och wäggar, så wäl i min bostad och åtskilliga hus för arbetare, som ock i rum af dubbla brädwäggar, inbyggda i spelen för Berguppsfordringen, har öfwer allt wisat sig särdeles lämplig att göra rummen warma och dragfria; samt att Tjärpappen, med hwilken en s. k. Konstregla täcktes förliden sommar, hitintills bibehållit sig fast, tät och oförändrad och alldeles icke rubbats ur sitt läge genom windens åverkan, ehuru Konstgången är ledd öfwer de högsta delarne af sjelfwa Persberget.

Bolaget har derföre full anledning till belåtenhet med användandet af Tit. Fabrikat; och i det jag meddelar detta, begagnar jag tillfället att på samma gång önska företaget all möjlig framgång; samt tecknar

Gilipstad och Persbergs Grufwor den 22 Februari 1864.

Högaktningsfullt

Joh. L. Ahlgren,

Disponent för Persbergs Grufbolag.

Munksjö Pappersbruk.

Som Bruket har förfrågat sig hos mig, huru jag anser mitt under förliden vår upplagda papptak, så får jag med anledning deraf härmed underätta, att detsamma är fullkomligt tätt, så att jag med all trygghet deri kan inrymma mitt betydliga winterlager af Tapeter, och har det ej heller i ringaste mån lidit af de swåra höststormarne, hwilka deremot gjort betydlig skada på mina tegeltak.

Jönköping den 24 Februari 1864.

L. W. Norling.

Till Munksjö Pappersbruk. Jönköping.

Då jag under sistförflutna sommaren requirerade Åsfaltpapp af Munksjö Pappersbruks tillverkning, förespåddes mig af flere personer, att denna papp ej skulle passa för vårt hårda klimat, alldestund den, derigenom att den befunne sig i långa banor, skulle wid köld så krympa eller draga sig tillsammans, att wid hvarje spik en öppning skulle uppkomma. Jag pålade emellertid denna papp på 2:ne tak och iakttog, så väl wid påläggningen som wid påstrykningen af kalktjära och sand, den metod, som wid Munksjö begagnas, och har nu kommit till det resultat, att denna papp, rätt pålagd och behandlad, utgör ett förträffligt taktäkningsämne; ty 2:ne veckor efter bestrykningen woro taken mer att likna wid stentak, och, oaktadt denna vinter herrskat en köld af ända till 18 grader, har ingen den minsta skada kunnat upptäckas, hwadan jag tror, att den af många beskrade sammandragningen ej är så stor, att den bör inverka på pappens ändamålsenlighet.

Min erfarenhet är, att Förhydningspapp är ett utmärkt godt medel att få bostäder warma och dragfria och bör till följe af sitt billiga pris, genom besparing af bränsle, snart nog ersättas.

Carlstad & Deijers den 26 Februari 1864.

Högskolestyrelsen
O. L. Geijer.

Munksjö Kontor. Jönköping.

Wid anläggningen af ett nytt torp å Åsens skog sistlidne sommar användes för tätning af boningshusets väggar Munksjö papp i långa stycken eller banor, och har jag öfvertygat mig om den stora nytta, pappen gjort med att inestänga värmen och utehålla draget. Ehuru min egen dom är så särdeles skogrik, att en annan egare kanske icke skulle räkna på vedåtgången för bostädernas uppvärmning, så ämnar jag begagna Munksjö Bruks papp för alla boningshus, som jag nybygger eller reparerar, sedan jag nu sett huru varm och treflig äfwen den minsta koja kan bli medelst väggförhydnigen.

Åsen wid Jönköping den 1 Mars 1864.

G. Johanson.

Munksjö Pappersbruk. Jönköping.

Tyra rum i stadens Sjukhus bekläddes år 1862 med Brukets långa papp, hvarigenom de blifwit dragfria och fordra mindre quantitet med för att blifwa uppvärmda.

Jönköping den 2 Mars 1864.

J. P. Holmbom,
Läsaletts-Läkare.

Till Munksjö Pappersbruk.
På förfrågan, så under-
vid Munksjö användt
ning af väggar, inträ-
dan det utefter drag,
under den kalla årstiden.
arbetarnes hellsa och
föring af bränsle.
Göteborg den 2 Mars

Till Munksjö
Uti ett, under sistlid-
nas af träd, till det
uti elwa boningsrum,
tillverkning och, under
utefterdragande af köld
Uti dessa rum h-
för att åstadkomma e-
mellan hvarje eldru-
behållit sig hufvud-
andra. Detta förde-
tillfästna förhydnin-
obetydlig vedåtgång
bringande, men hvil-
är vida mindre än
bräddskädel.
Det är mig försum-
ning af detta förhy-
gjorda förfrågan från
fördelaktiga omdömen-
deles verkligt medel
Göteborg den 4 Mars

Till Munksjö
I anledning af Lit.
Munksjö förade förhydn-
hus, och funnit det sam-
nas förmåga att motstå
jwande använda nämnd
föringar.

Till Munksjö Pappersbruk. Jönköping.

På förfrågan, så undertecknade, som uti en nybyggd Arbetare-byggnad wid Mölnlycke använt Munksjö Bruks papp i långa banor, till förhållning af väggar, intyga: det wi funnit detta mycket ändamålsenligt, emedan det utestänger drag, och tillfölje deraf håller rummen lättare warma under den kalla årstiden. Wi anse denna egenskap wara af stor wigt för arbetarnes helsa och trefnad, på samma gång som den medförer stor besparing af bränsle.

Götheborg den 2 Mars 1864.

För Mölnlycke Manufaktur-Aktie-Bolag,
Carl Johan Dymling.

Till Munksjö Pappersbruk.

Uti ett, under sistlidne sommar här wid staden åt mig uppfördt boningshus af träd, till det yttre brädbeklädt, har jag, såsom inre wäggbeklädnad uti elfwa boningsrum, låtit anbringa förhållningspapp af Munksjö Bruks tillverkning och, under nu tilländagående winter, funnit werkan deraf, till utestängande af köld och drag, särdeles fördelaktig.

Uti dessa rum har eldning endast en gång dagligen behöft användas för att åstadkomma en jemn och god kammarwärme, och temperaturen har mellan hwarje eldning icke undergått någon märkbar förändring, utan bibehållit sig hufwudsakligen lika dygnet om, från den ena eldningen till den andra. Detta fördelaktiga förhållande anser jag mig förnämligast kunna tillskrifwa förhållningspappen, hwars anbringande sålunda medfört en icke obetydlig wedbesparing, som innan fort bör ersätta kostnaden för dess anbringande, men hwilken kostnad i allt fall, efter den erfarenhet jag wunnit, är wida mindre än för andra wäggbeklädnadsämnen, såsom gipsning eller brädklädsel.

Det är mig sålunda ett nöje att söka bidra till en allmännare spridning af detta förhållningspapp och att, såsom swar på den hos mig nu gjorda förfrågan från Munksjö Bruk, kunna witsorda och instämma uti de fördelaktiga omdömen samma papp härförutan tillwunnit sig, såsom ett särdeles werksamt medel att bereda warma och dragfria boningsrum.

Galmstad den 4 Mars 1864.

A. G. Heuman.

Till Munksjö Bruks Kontor.

På anledning af Tit. skrifwelse, får meddela upplysning att jag använt Munksjö tjärade förhållningspapp under brädbeklädnaden å ett större boningshus, och funnit detsamma dertill alldeles förträffligt såsom ökande wäggarnes förmåga att motstå kölden och draget, hwarsför jag äfwen ämnar fortfarande använda nämnda papp till enahanda ändamål wid blifwande brädfodringar.

Jag ämnar i sommar lägga dylikt papp under golfsplanforna i mina boningsrum. och lofwar mig deraf goda resultater.

Sköfde & Ljunghem den 8 Mars 1864.

R. J. v. Essen.

Till Munksjö Bruk. Jönköping.

Till svar å ärade af den 5 dennes får nämna, att de tak, som här under sistlidn sommar och höst blifwit pålagda af Munksjö Pappersbruks papp i långa banor, wisat sig mycket tillfredsställande, och har jag all anledning tro, de allt framgent skola blifwa till nöjes, så framt den föreskrifna skötseln egnas dem.

Om ifrågavarande takpapp i långa banor påläggas enligt föreskrift och sedan skötes ordentligt, är detta otwifwelaktigt det billigaste och ändamålsenligaste täckningsämne, wi hittills haft.

Förhydningspapp har jag ännu ej warit i tillfälle att begagna; men en af mina grannar har dermed beklädt sitt boningshus, och prisar han det högeligen.

Nyköpings Bruk och Mek. Werkstad den 12 Mars 1864.

Högaktningsfullt

J. Steffanson.

Munksjö Bruk. Jönköping.

I besittning af ärade utaf den 1 dennes och uppfordrad att yttra mig öfwer Munksjö tillverkning af Tak- och Förhydningspapp får jag med nöje detsamma aflemna.

Med Takpappen äro endast twenne tak belagda, men jag tror mig dock kunna fullt erkänna ändamålsenligheten af detta material, både för dess duglighet och dess pris, jemförda med andra taktäckningsmaterialier, för att icke tala om den nätthet och prydighet, hwarmed dylika takläggningar låta utföra sig.

Förhydningspappen är ännu icke af mig försökt på annat sätt, än att den uti ett par rum blifwit begagnad såsom underlägg under golsmattorna; men på detta enkla sätt har den ändå gjort god effekt, hvarsföre jag ej tvekar instämma i alla de wackra intyg, som detta fabrikat haft från flere håll. Wid blifwande nybyggnader eller reparationer under nu instundande sommar skall jag ej uraktlåta att använda förhydningspapp af Munksjö tillverkning.

Hedemora & Thurbo den 14 Mars 1864.

Högaktningsfullt

Arm. Arwidson.

Till Munksjö Bruk. Jönköping.

Till svar å skrifwelsen af den 1 dennes, får jag nämna att jag funnit Brukets Förhydningspapp i långa banor wara ytterst förträffligt att göra

boningsrum warma och dragfria, och hafwa många af mina grannar erfärit detsamma och förklarar sig på det högsta belåtna med pappens användning. Som jag anser denna papp wara ett oundgängligt material för boningshusen i ett kallt klimat, skall jag uppbjuda allt mitt bemödande att göra pappen känd i denna trakt af Norrland.

Sollefteå & Nesele i Angermanland den 16 Mars 1864.

E. P. Pehrson.

Munksjö Pappers-Bruk. Jönköping.

Att undertecknad redan till 22 boningsrum begagnat Munksjö Förhållningspapp i långa banor och att jag allt framgent skall begagna densamma till alla sorters boningsrum, såsom warande det bästa, ändamålsenligaste och billigaste medel att slippa fukt, drag och kyla, samt att jag på det högsta rekommenderar denna papp hos en och hwar, som vill bo warmt och sundt, det får jag sanningsenligt och med särdeles nöje meddela.

Stora Ekby den 21 Mars 1864.

C. F. Gyllenhaal,
Baron och Kammarherre.

Munksjö Pappersbruk. Jönköping.

Till efterkommande af Er yttrade önskan att få ett omdöme om Munksjö Bruks tillverkningar, grundadt på min personliga erfarenhet, gör jag mig ett nöje att meddela följande:

Förliden sommar lade jag af Munksjö s. k. Åsfaltpapp ett tak på spåntade bräder om cirka 900 qwadratsfot. Som resningen här war särdeles låg, endast 1 på 8, och brotten många och swåra, hade ingen annan material än plåt eller papp dertill kunnat användas. Jag är fullt nöjd med walet: Taket har fullkomligt motstått så wäl de strida höstregnen som de owanligt starka höst- och winterstormarne. Fördelarne af dessa tak äro efter min tanke hufvudsakligen den stora lättheten, så att till hus af 18 a 20 alnars bredd takstolar af 3-tum—5-tums plank äro alldeles tillräckliga; widare den låga resningen och de många och swåra brotten, som med detta material äro möjliga, äfvensom dess egenskap af ringa värmeledare, som så fördelaktigt kontrasterar mot skiffertaken; äfwen möjligheten att hastigt betäcka en stor yta är af stort värde. Jag lade förliden höst öfwer en byggnad, hwars öfra del ännu ej är fullt färdig, ett provisoriskt tak af Åsfaltpapp utan lister, endast med kanterna spikade 2 a 3 tum öfwanpå den underliggande banan och med en lätt strykning af stenkolsdjära öfwer fogarne. Detta tak har hittills varit droppfritt, och jag hoppas det under den korta tid det ännu har att qwarligga ej skall swika min förwäntan.

För öfrigt har jag begagnat Åsfaltpapp att täta smärre utvändiga resmor på äldre byggnader. Det är ej wackert men gör förträfflig nytta, lika god, skulle jag tro, som brädfodring. Till flyttbara skjul, såsom för betande får och kalfwar m. m., synes den mig wara särdeles passande.

Förhållningspappen kan jag med bästa samvete vittnorda. Jag använde förliden sommar sådan att spänna väggarna i en våning af 7 rum, som äro belägna i en byggnad, hwilken hittills icke varit beklädd på yttre sidan och följaktligen dragig. Förliden har varit mycket tillfredsställande, i det knappast något enda af dessa rum under den strängaste köld, som varit i vinter, — 12 å 13 grad., behöft mer än en daglig eldning för att vara beboeligt. Mot golfdrag är denna papp ännu mera suverän, och jag har hört den i mitt grannskap dertill föredragas den tjärade golfpappen för sin luftfrihet, ehuru den senare bör vara waraktigare. Det har varit mig ett nöje att se huru mera intelligenta arbetare, sedan de lärt känna detta material, genast insett dess fördelar och skyndat att skaffa sig en rulle för att dermed ombona sina egna bostäder.

Motala, Skrufarp den 29 Februari 1864.

Carl Fredr. Bergstedt.

Munksjö Bruk. Jönköping.

Sjelf öfwerthygad om förträffligheten af Brukets Papp i långa banor såsom det bästa medel att göra väggar täta i bostäder, och finnande samma mening utan undantag delad af alla som användt densamma för lika ändamål, ämnar jag med samma papp förhåda hela det boningshus jag håller på att uppföra och ber dertill att Bruket wille till den 1 nästkommande September hålla mig tillhanda 35,000 quadratfot sådan papp å 3 öre quadratfoten eller för 1050 Riksdaler Riksmünt.

Åsen wid Jönköping den 15 Juli 1864.

G. Johansson.

Till Munksjö Pappers-Bruk. Jönköping.

Sedan täckningsarbetet med tjärpapp å Hwetlanda Kyrkotak nu är afslutadt, får Byggnadskommittéen på begäran afgifwa det utlåtande, att arbetet af Brukets taktäckare blifwit utfördt med utmärkt noggrannhet och ordning samt att taket har ett särdeles wacker utseende, mycket liknande jernplåttak; och har Kommittéen den största anledning hoppas, att taket i alla hänseenden uppfyller sitt ändamål.

Hwetlanda den 8 Augusti 1864.

Å Byggnadskommittéens wagnar:

J. Axel Borg.